

גרמני בעננים

ף ולפגאנג פטרסן הוא תופעה חריגה בקולנוע האירופי: בימאי שהצליח להרים הפקות ענק, של מיליוני דולרים, בימאי המורה בפרהסיה כי הוא מעריך את הקולנוע האמריקאי, ואף על פי כן, לא זו בלבד שאינו שואף לעבוד בהוליווד, אלא שהוא מתעקש להביא את הוליווד אליו הביתה, לאולפני הסרטים בעיר מינכן. כמה כאלה לא היו מוזיקים לנו גם בארץ.

הוא השנה לפסטיבל קאן לל סרט. הוא בא רק כדי לפגוש כמה עיתונאים ולספר להם על סרטו החדש, אויבי שלי — סרט מרע בדיוני, שיעלה הרבה מיליונים, הפקה שהאמריקאים התחננו לפניו שיבוא ויצילה ממשבר. נפגשתי עמו בקאן, וכמובן שהשיחה, שבמקור רה צריכה היתה להתנהל על הסרט החדש בלבד, גלשה בלי מאמץ גם לנושאים אחרים — כפי שעשוי לקרות עם בימאי נידון, שבא לדבר ולא להראות. ופטרסן הגרמני התגלה כאיש האוהב מאוד לדבר.

במשך שנים הכירו אותך כאחד מבימאי הקולנוע הגרמני הצעיר, העושה סרטים קטנים ויומריניים. על נושאים מאוד אישיים. והנה, לפתע מכנים אותך "האמריקאי שבין הגרמנים" ואתה מופקד על הפקות ענק. מה קרה?

פלקור, דראקון המזל ונוח האטארה בתפקיד אטרויו ב. סיפור שאינו נגמר
מיפצלת בעלת לב טוב ואלף ברגים מפעילים

אומי ולא יכולתי אלא רק להצטער שלא הוצע לי מלכתחילה, אך שוב סרבתי. הם הזמינו אותי להוליווד, ביקשו שאראה את החומר שצולם כבר ואחליט רק אחר-כך. באתי, ראיתי והשכתי במקום שאי-אפשר להשתמש בחומר הזה. לקחו אותי לאיסלנד, להראות לי את אתרי הצילומים המיועד לסרט, והוא נראה לי בלתי-

כסידרת-טלוויזיה בת חמש שעות. בגרמניה ובאנגליה שברה הסידרה שיא-רצפיה. איך אתה מסביר זאת? אני חושב שהצלחה מצביעה על שינוי ניכר שחל בתודעה הגרמנית בשנים האחרונות. זאת היתה הפעם הראשונה שסרט גרמני טיפל בתקופת-מילחמת-העולם השנייה ללא שום ריג' שי אשם. הסרט פשוט תיאר מה קורה ל-45

וולפגאנג פטרסן — בימאי סופר-דוקציון בגרמניה — עושה סרטים לאמריקאים וחושך את דעותיו על ריגשי-האשם של הגרמנים

מתאים לחלוטין. כך גם התפאורות לעבודות האולפן, שהוכנו בהונגריה. אמרתי לחברת פוקס, שהיא המפיקה, כי אם יורשה לי להתחיל את הכל מהתחלה, ולשמור בסרט רק את שני השחקנים הראשיים, לו גוסט ודניס קואיד, אהיה מוכן לעשות את הסרט. הם הסכימו, ואז העברתי את כל הצילומים למינכן, שם הושלמה כל ההסרטה.

בכל מיקרה, יש באויבי שלי סצינה אחת, הנמשכת כ-20 דקות — סצינה שלא אוכל לגלות את מהותה, כי זה הסוד של הסרט — אשר תפתיע את כל מי שיראה אותה. לא בשל האפקטים המיוחדים, ולא בשל תפאורה, אפוא או כל טכסיס טכני אחר, אלא בשל התוכן והי מהות האנושית של מה שמתרחש בה. האם זה סרט גרמני או סרט אמריקאי? זה בפירוש סרט אמריקאי, אולם הוא עשוי עלי-ידי בימאי גרמני, עם צוות גרמני, על אדמת גרמניה, מהתחלה ועד הסוף. דבר כזה לא היה עד היום.

כל הסרט צולם באולפן? לא, התחלנו לצלם את צילומי-החזון באחד האיים הקנאריים. אי שומם ומזרח, שנהרס כליל על-ידי התפרצויות של הרי-עש, והוא מתאים להפליא לנוף המזרחי והחריג של כוכבי-הלכת המרוחק, שבו נפגשים שני האויבים. אולם את השמיים הוספנו בתוך האולפן, כי צבע השמיים בחלל שונה מכפי שנראה מפני כדור-הארץ. סיפרת פעם שהתחלת לעשות סרטים בגיל 11, ושתמיד חלמת להיות בימאי. יש לך הרגשה שהחלום התגשם? אני חייב להודות שאני חושב הרבה פעמים על אותם הימים, ובכל פעם אני אומר לעצמי: ראה זה פלא — הצלחתי!

מלחים בתוך צוללת גרמנית, מה זאת מילחמה, מה היא מעוללת לאנשים. לא היתה בסרט שום אמירה פוליטית, לא דובר בו על השואה או על היטלר, ולא היו בו שום ריגשי-אשם. הקהל התעייף מכל הריון הבלתי-פוסק על האחריות והאשמה הרובצת על כולנו, כשבכל פעם ניסו לרלות שוב איוו דמות חיובית של לוחם-מחתרת או מתנגד לנאצים, שישמש כאליבי לאומה כולה.

הצוללת בא לומר בפשטות ובאובייקטיביות לצופים הגרמנים: הנה כך נראתה המילחמה לגבינו, בני-אדם במצב הנורא של המילחמה הביקורת הגרמנית סברה תחילה שאסור לנו לעשות דבר כזה, ורק אחרי שהסרט זכה בהצלחה רבה מחוץ לגבולות גרמניה, הרגשת שגם הם, המבקרים, נושמים לרווחה, שמותר להם להביע הערכה לסרט בלי שום רגשי-חרטה.

זה התחזק אחרי התגובות של העיתונות הכריזמית לסרט, אחרי הצגתו בטלוויזיה — והי כריטיים היו הרי אויבנו בקרב-הצוללות במילחמת-העולם השנייה. ואומנם, עם הצגת הסרט בטלוויזיה הגרמנית נשברו השיאים, כי גם האחרונים שחשו עדיין שלא בנוח מול הסרט הזה, השתחררו כליל מן המעצורים כאשר ראו שאפילו אויבנו אינם חוששים להביע את הערכתם. ובאשר לסרט החדש, קראו לך אחרי שההסרטה החלה, בעיקבות פיטורי הבימאי הבריטי ריצ'ארד לונקרין. האם היתה זאת פשוט עבודת-השלמה? בשום פנים ואופן לא. אכן, פנו אליי שאבאו ואתחיל לצלם בתוך שבוע, מן המקום שבו הפסיק קודמי, והשבתי מייד בשלילה. הם התעקשו ושלחו אליי את התסריט, שהקסים לחלל.

וולפגאנג פטרסן מדריך את האטארה
הרגשה קלאוסטרופובית על בימת הצילומים

על בימת הצילומים, כדי שהשחקנים אכן יחוו ש כלואים בתוך מרחב קטן ונעול. ואילו בסרט החדש, אויבי שלי, השתדלתי להתרחק ככל האפשר מנוסח מילחמת-הכוכבים. אין זה מערכון-חלל, אלא סיפור על מיפגש בין רמויות תלתי-ממדיות בסביבה אחרת, לא כאן, על-פני כדור הארץ. לא מפריע לך לביים סרטים שבהם שחקנים צריכים לדבר למכונות, או למסכים ריקים, שעליהם יורכבו מאוחר יותר האפקטים המיוחדים שהוכנו במעבדה: הרי כלה-הסרט **הסיפור שאינו נגמר** נעשה בטכניקה זו. האמת היא שזה הפחיד אותי עד מוות. הרגשתי כמעט כמו מנהל-עבודה בבית-חרושת. את הדראקון המעופף בסרט הזה מפעילים 20 טכנאים שונים, שכל אחד מופקד על איבר אחר של היצור: אחד על העין, השני על השפה העליונה, וכן הלאה. אתה מתבונן ררך עדשתי המצלמה ואתה רואה דראקון, אתה מרים את הראש ואתה רואה אוסף שלם של טכנאים, שכל אחד מתבונן בתשומת-לב במכשיר-טלוויזיה שמולו, שבעורתו הוא מכוון את תנועות האיבר שעליו הוא אחראי. זה כמעט כמו שיגור טיל לחלל.

כאחרונה זכה סרטך הקודם, **הצוללת**, בהצלחה מחודשת ומסחררת, בלבוש חדש, נכון שער לסוף שנות השבעים זכינו — אני והכריי מן הקולנוע הגרמני הצעיר, אם מותר לכנות זאת כך — לשבחים רבים של הביקורת. הבעיה היתה, שהשבחים לא משכו קהל צופים. לכן לרבים בינינו היתה ההרגשה שצריך לשנות משהו. או פנו אליי בהצעה לביים את הצוללת, וחטפתי אותה בשתי ידיים, משום שראיתי בה הזדמנות להשיג את השינוי המבוקש. למען האמת, אני חייב להודות שמאו ומתמיד חלמתי לביים סרטים גדולים לקהל גדול, והושפתי מאוד על-ידי הקולנוע האמריקאי. כשנות השבעים לא הזדמן לי להשיג את מבוקשי. חוץ מזה, נהיית לעשות את הסרטים הקטנים, בעיקר עבור הטלוויזיה. עשיתי כ-20 סרטים כאלה, וזה היה בית-הספר הטוב ביותר שיכול להיות לקראת המעבר לסרטים בקנה-מידה גדול באמת. אבל האם אינך רואה סכנה, כאשר אתה מביים סרטים כמו **הצוללת** או **הסיפור שאינו נגמר**, שכל הפרטים הטכניים יסיחו את הדעת מן האדם. מן הדמויות שעמדו פעם במרכז הסרטים שלך? לא חשוב מה גדול הסרט, בנייה-הארץ עיקר העניין שלי. בשעת הצילומים של הצוללת טרחתי הרבה ליצור הרגשה קלאוסטרופובית